

DRUŠTVENI ZNAČAJ ETIČKIH BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Ivas, Fani

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:051970>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**DRUŠTVENI ZNAČAJ ETIČKIH BANAKA U
REPUBLICI HRVATSKOJ**

Mentor:

Izv. Prof.dr.sc Roberto Ercegovic

Student:

Fani Ivas

Split,srpanj,2016.

SADRŽAJ:

1. UVOD	4
1.1. Definiranje problema istraživanja.....	4
1.2. Ciljevi rada.....	5
1.3. Metode rada.....	5
1.4. Struktura rada.....	5
2. POJAM I SADRŽAJ ETIČKE BANKE.....	6
2.1. Pojmovno određenje etičkog bankarstva i njegove značajke.....	6
2.2. Razlike između tradicionalnog i etičkog bankarstva.....	8
2.3. Temeljni principi etičkog ili održivog bankarstva.....	10
2.4. Poslovna etika banaka.....	10
3. POVIJEST RAZVOJA ETIČKOG BANKARSTVA I UZROCI POJAVNOSTI.....	12
3.1. Nastanak i uzrok pojave alternativnog koncepta bankarstva.....	12
3.2. Udruženje etičkih i alternativnih banaka u Europi.....	13
3.3. Primjer etičke banke u Italiji.....	15
4. ETIČKO BANKARSTVO U HRVATSKOJ.....	16
4.1. Društveno odgovorno poslovanje banaka u Hrvatskoj.....	16
4.2. Načela društveno odgovornog poslovanja.....	19
4.3. Pojava etičkog bankarstva u Hrvatskoj i osnivanje prve hrvatske etičke banke.....	19
4.4. Prednosti prve hrvatske etičke banke (e-banke).....	22
4.5. Ulaganja e-banke.....	23
5. OGRANIČENJA RAZVOJA ETIČKOG BANKARSTVA.....	24
6. PERSPEKTIVE RAZVOJA ETIČKOG BANKARSTVA.....	25

7.ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	30
SAŽETAK.....	31
SUMMARY.....	32

1.UVOD

1.1. Definiranje problema istraživanja

Problem istraživanja ovog rada su etičke banke i njihov značaj u bankarskom sustavu. Banku se općenito može definirati kao financijsku instituciju koja ima dozvolu kao primatelj depozita i zajmodavac te kao pružatelj drugih financijskih usluga svojim klijentima. Banke zapravo predstavljaju posrednike između onih koji imaju višak sredstava (štediše) i investitora (deficitarni subjekti) koji žele ulagati novac te pronalaze povoljne prilike kako bi oplodili taj novac. Banke ostvaruju prihode naplaćujući kamate, provizije od obavljenih uslužnih poslova i ostale različite naknade te ulaganjem vlastitog kapitala u vrijednosne papire drugih tvrtki.

Tradicionalni ili konvencionalni koncepti bankarstva temelje se na pretpostavci maksimalizacije vrijednosti banke u dugom roku i maksimalizaciji profita banke u kratkom i srednjem roku uzimajući u obzir usklađenost bankovnog poslovanja sa zakonima i propisima. Drugim riječima može se reći da je primarni cilj takvih banaka ostvarivanje profita kao i bilo kojeg drugog gospodarskog subjekta. No, u posljednje vrijeme, sve je češća pojava nadogradnje tradicionalnog modela bankarstva te razvoja alternativnog koncepta koji se naziva etičko ili socijalno bankarstvo. Takav model sve više pozornosti usmjerava ka društveno odgovornom poslovanju koji ključnu društvenu odgovornost prepoznaje u ostvarivanju profita, preživljavanju na tržištu i zakonski prihvatljivom poslovnom djelovanju, različitim aktivnostima u domeni altruizma, filantropije, veće financijske uključenosti i brige za okoliš. Etičko bankarstvo i društveno odgovorno bankarstvo su novi oblici pružanja bankarskih usluga koji izuzev profitnih nastoje ostvariti i određene ciljeve u pogledu zaštite okoliša, promicanja društvene jednakosti, ujednačenog razvoja i ostalih širih društvenih ciljeva. Odnosno ove banke uzimaju u obzir kakve će efekte financijsko djelovanje (primanje i davanje kapitala) imati na prirodu i društvo u cjelini. Ove banke na prvo mjesto stavljaju ljude, dobrobit zajednice i okoliš dok su ekonomski ciljevi i profit za etičku banku od drugorazrednog značaja za razliku od tradicionalnih banaka.

U ovom radu će se istražiti kakav je utjecaj i značaj ovih banaka u nacionalnom (hrvatskom) gospodarstvu odnosno u hrvatskom bankarskom sektoru te njihova uloga u globalnom gospodarstvu. U radu će se prikazati razlike etičkih banaka u odnosu na ostale komercijalne banke te će se utvrditi njihove glavne prednosti ali i ograničenja u njihovom razvoju.

1.2. Ciljevi rada

Glavni cilj ovog rada je analiza značaja etičkih banaka u hrvatskom bankarskom sektoru i opis perspektiva razvoja ovih banaka.

1.3. Metode rada

U završnom radu kao odgovarajuće metode su korištene: metoda analize, metoda sinteze i kabinetsko istraživanje. Metodom analize će se detaljno raščlaniti i opisati pojedine značajke etičkih banaka, uzroci pojavnosti i prednosti etičkih banaka. Na kraju na temelju rezultata detaljne analize etičkih banaka, koristeći sekundarne izvore podataka, metodom sinteze će se utvrditi njihov konačan značaj, utjecaj i važnost u hrvatskom bankarskom sustavu i nacionalnom gospodarstvu.

1.4. Struktura rada

Struktura završnog rada je podijeljena u šest osnovnih dijelova. Prvi dio završnog rada je uvod gdje je opisana definicija samog problema istraživanja te su navedeni ciljevi istraživanja, metode rada koje su korištene u istraživanju i struktura rada.

U drugom dijelu se definira sam pojam etičke banke te su navedene i opisane glavne karakteristike etičkog bankarstva. Osim toga u ovom dijelu su navedene razlike između etičkog i tradicionalnog bankarstva, prikazana su temeljna načela etičkog bankarstva te je opisana poslovna etika banaka.

U trećem dijelu je opisana povijest razvoja etičkog bankarstva te uzroci pojave ove alternativne bankarske koncepcije. U ovom dijelu su također navedene neke najpoznatije etičke banke u Europi te je opisan primjer jedne etičke banke u Italiji.

Četvrti dio završnog rada se odnosi na pojavu etičkog bankarstva u Hrvatskoj te su navedene glavne karakteristike i prednosti prve hrvatske etičke banke u osnivanju pod nazivom Etička banka d.d.

Ograničenja razvoja etičkog bankarstva su prikazana u petom dijelu.

U šestom dijelu su opisane perspektive razvoja etičkog bankarstva.

Zaključak, korištena literatura te sažetak na hrvatskom i engleskom jeziku su navedeni na kraju završnog rada.

2. POJAM I SADRŽAJ ETIČKE BANKE

2.1. Pojmovno određenje etičkog bankarstva i njegove značajke

Etičko bankarstvo je alternativni koncept bankarstva. Etičko(ili alternativno,održivo,socijalno,solidarno,čisto) bankarstvo ili banke sa „savješću“ prepoznaju se u načelima poslovanja ,sadržaju poslova te specifičnostima klijenata, koje takve banke opslužuju¹. Prakticiranje najvećeg dijela ili svih prethodno preporučenih aspekata društveno odgovornog ponašanja, bez obzira poduzimaju li ih tradicionalne ili etičke banke, odgovaralo bi sadržaju etičkog bankarstva.

Etičke banke pri kreditiranju fizičkih i pravnih osoba uzimaju u obzir utjecaj na društvo i okoliš i to iznad granica koje im nameću pozitivni zakonski propisi, pravila struke, zahtjev za očuvanjem reputacije i zahtjev za maksimalizacijom profita². Temeljna odlika etičkih banaka tako bi se mogla sažeti u geslu „manje profita, više smisla“.

Temeljni proizvodi etičkih banaka su različite vrste zelenih kredita poput kredita za ekološku poljoprivredu, obnovljive izvore energije, čistu ili zelenu tehnologiju, krediti za stambeno zbrinjavanje, veću financijsku uključenost, poticanje razvoja obrtnišva i zanata, poticanje neposrednog plasiranja ekoloških namirnica na tržište tj. od strane proizvođača, financiranje projekata usmjerenih prema nerazvijenim zemljama svijeta te u konačnici krediti za obrazovanje, istraživanja, kulturu i umjetnost, projekte u zajednicu, zdravstvenu skrb i sl. Može se reći da je etičko bankarstvo isključivo orijentirano na 3P (engl. people- planet-profit) za razliku od drugih bankarskih koncepcija.

Etičke banke ili etičko bankarstvo posjeduju sljedeća temeljna obilježja u procesu pružanja financijskih usluga:

¹ Kundid A. Financije nakon krize: Forenzika, etika i održivost(2014.),str 251

² Skupina autora (2013.): Poslovna etika banaka, stručni članak u časopisu Obnovljeni život 68,1, dostupno na: oz048_09krkac.pdf

- izostanak i odbijanje sudjelovanja u špekulativnim aktivnostima na financijskim tržištima uz minimalnu ponudu udjela u održivim investicijskim fondovima
- fokusiranost na kreditne i depozitne aktivnosti
- financiranje projekata sukladno društvenim, etičkim i ekološkim standardima poput financiranja socijalnog i ekološki orijentiranog stambenog zbrinjavanja, organske poljoprivredne proizvodnje, obnovljivih energetskih izvora te malog gospodarstva
- postojanje solidarnosti između deponenta i zajmotražitelja u obliku nižih kamatnih stopa na depozite, zbog ostvarivanja nižih kamatnih stopa na kredite
- orijentiranost na lokalno ili regionalno tržište umjesto financiranja prekograničnih i međunarodnih projekata
- orijentiranost na dugoročne projekte

Etičke banke su visoko transparentne, demokratske institucije koje promiču politiku jednakosti i ravnopravnosti u svom internom funkcioniranju što podrazumijeva da sami deponenti i investitori usmjeravaju bankovno djelovanje te sugeriraju kriterije alokacije financijskih sredstava bilo u plasmane ili donacije³.

Financiranje projekata vrši se na temelju financijskih kriterija, ali i uvažavanja etičkih, društvenih i ekoloških normi što upravo razlikuje etičke banke od komercijalnih banaka. Vrijednosti društvenih i ekoloških učinaka su za etičku banku od ključne važnosti. Investicijama etičke banke se upravlja transparentno što znači da etičke banke pružaju jasne informacije o tome gdje ulažu svoja sredstva te dozvoljavaju svojim klijentima mogućnost odlučivanja o tome gdje će uložiti svoju štednju.

Etičke banke odbijaju financirati određene djelatnosti za koje smatraju da nisu moralne te ne prihvaćaju pružati financijske usluge npr. u svrhu pranja novca, terorizma, trgovanja drogama i oružjem, proizvodnje duhanskih proizvoda, testiranja na životinjama, genetskog manipuliranja, proizvodnje nuklearne energije, GMO, proizvodnje alkohola, organiziranja borbi među životinjama, neodržive eksploatacije i iskrčivanja šuma itd.

³ Relano (2008.), str.127., citirano prema Kuidid, A. (2014.), str 252

Etičke banke posebnu pozornost i sredstva usmjeravaju u inicijative za samozapošljavanje i poduzetništvo žena i mladih kroz različite oblike mikrofinanciranja i mikrokredita. Kroz svoje aktivnosti potiču društveni i održivi razvoj te razvoj socijalne ekonomije i socijalnog poduzetništva.

Ograničena distribucija profita još je jedna karakteristika etičkog bankarstva. Iako u većini slučajeva postoji percepcija da je etičko bankarstvo neprofitnog karaktera ili isključivo orijentirano na tzv. socijalni profit, istina je da je ostvarivanje profita za etičku banku od drugorazrednog a ne od prvoklasnog značaja kao kod tradicionalnih banaka. Ako bi etičke banke bile neprofitabilne ne bi dugo uspjele opstati pa se može zaključiti da bi osigurale financijsku stabilnost ove banke također moraju ostvarivati određenu razinu profita. Ali za razliku od tradicionalnih banaka ostvarivanje profita nije njihov temeljni cilj. U većini slučajeva etičke banke ostvareni profit reinvestiraju za društvenu dobrobit te u razvoj gospodarstva i lokalne zajednice u kojoj djeluju.

2.2. Razlike između tradicionalnog i etičkog bankarstva

Razliku između tradicionalnog i etičkog bankarstva čine tri ključne točke pri pružanju usluga komitentima:

- odgovornost
- transparentnost
- održivost

U tablici su prikazane razlike između tradicionalnog i etičkog bankarstva.

Tablica 1. Razlike između tradicionalnog i etičkog bankarstva

Tradicionalno bankarstvo	Etičko bankarstvo
Temeljni cilj poslovanja je ostvarenje ekonomskog profita	Temeljni cilj poslovanja je ostvarivanje određenih koristi za društvo u cjelini
Orijentiranost prema klijentu (štediši, investitoru) koji očekuje profit i sigurnost	Orijentiranost prema klijentu (štediši, investitoru) koji želi etičku uporabu novca
Ulažu u aktivnosti u kojima mogu ostvariti veći profit	Ulažu u tvrtke koje unaprijeđuju društvo i okoliš
Ulažu u tvrtke bez korištenja negativnih kriterija ili ekskluzije	Ulažu u tvrtke primjenjujući pozitivne kriterije za investiranje
Ne pružaju jasne informacije o tome gdje ulažu svoja sredstva	Pružaju jasne informacije o tome gdje ulažu svoja sredstva
Ne daju klijentima mogućnost o tome gdje uložiti novac	Daju klijentima mogućnost o tome gdje uložiti novac (primjerice okoliš društvene inicijative, kulturu i civilno društvo)
Pozajmljuju klijentima uz jamstva i kolateral	Pozajmljuju klijentima na temelju izvodljivosti njihovih projekata bez ikakvih garancija i kolaterala
Odobravaju kredite koji su više podešeni potrebama banaka nego klijentima	Odobravaju kredite prilagođene zahtjevima i potrebama klijenata
Menadžeri donose odluke	Klijenti i sudionici sudjeluju u odlučivanju

Izvor: Kundid, A. (2014.): *Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split

Osim po svojim obilježjima i sadržaju financijskih proizvoda, etičke banke su često prepoznatljive i po svom nazivu te pripadnosti udruženjima i organizacijama koje zagovaraju etičko bankarstvo⁴. Etičke banke u Europi tako su najčešće članice Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka i financijera (engl. European Federation of Ethical and Alternative Banks and Financiers), Međunarodnog udruženja investitora u socijalno gospodarstvo (engl. International Association of Investors in the Social Economy) i Svjetskog udruženja za bankarstvo utemeljeno na vrijednostima (engl. Global Alliance for Banking on Values).

2.3. Temeljni principi etičkog ili održivog bankarstva:

1. model bankovnog poslovanja koji se temelji na uvažavanju 3P
2. uključenost u lokalnu zajednicu i služenje banaka realnoj ekonomiji
3. dugoročni i personalizirani odnosi s klijentima te poznavanje njihovih ekonomskih pothvata i rizika iz poslovanja
4. dugoročnost ciljeva, samo-održivost i robusnost banke na poremećaje iz okruženja
5. transparentno poslovanje i otvoreno vodstvo
6. primjena svih načela koja proizlaze iz kulture same banke

⁴ Kundid, A. (2014.): *Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, str. 253

2.4. Poslovna etika banaka

Pitanje o odnosu banaka i morala od 2008. godine tj. od krize hipotekarnih kredita u SAD-u uzrokovane „lažnom potražnjom za zajmovima tijekom procesa sekuritizacije, ulogom vladinih agencija u procesu sekuritizacije, špekulacijom zajmovima i pogrešnom pretpostavkom da će cijene nekretnina uvijek rasti i od dužničke krize u EU od 2009.god. ponovno postaje zanimljivo. Povjerenje u banke u razdoblju krize je srozano i javlja se potreba snažnijeg nadzora(regulacije) nad bankama. U vrijeme ekonomskih kriza uzrokovanih nedostatkom između ostalog i poslovne etike (PE) i korporacijske društvene odgovornosti (KDO) traže se krivci a među njima se često pronalaze banke.

Tri osnovne teme kojima se bavi poslovna etika komercijalnih banaka usmjerene su na tri ključna pojma: integritet, odgovornost i prisnost između bankara i klijenta. Prisnost se često razlaže u terminima povjerenja, stručnosti i dužnosti.

Poslovna etika komercijalnih banaka usmjerena je na tri ključna pojma⁵:

- moralnost temeljnog bankarskog posla i banaka kao ustanova (načela bankarskog djelovanja)
- društvena odgovornost banaka (komercijalnih, investicijskih i središnjih)
- poslovna etika bankara kao fizičkih i banaka kao pravnih osoba (povjerenje,integritet i stručnost)

Moralnost banaka eksterna je i interna. Eksterna moralnost ili točnije nemoralnost banaka tiče se nebrige banaka za sebe, klijente i tržište.

Dvije su skupine pitanja o korporacijskoj društvenoj odgovornosti banaka. Jedna skupina tiče se odnosa banaka prema svojim interesnim dionicima, a druga skupina se odnosi na etičko bankarstvo.

1) Banke i njihovi interesni dionici

U okviru KDO-a banaka razlikuje se interna i eksterna etika banaka. Interna etika banaka podrazumijeva etičnost djelovanja bankarskih službenika ,tj. banke kao pravne osobe prema svojim internim interesnim dionicima koji su menadžeri,bankari itd. a eksterna etika banaka označava etičnost banke prema klijentima.

2) Etičko bankarstvo

⁵ Skupina autora (2013.): Poslovna etika banaka, stručni članak u časopisu Obmov.Život 68,1, dostupno na: oz048_09krkac.pdf

Danas se često pojam korporacijske društvene odgovornosti veže uz etičke banke. Zapravo riječ je o načinu djelovanja cijelog niza banaka koje pokazuju značajnu društvenu odgovornost u svome djelovanju. No treba istaknuti da postoje značajne različitosti između društveno odgovornih i etičkih banaka prilikom ostvarivanja nefinancijskih ciljeva poslovanja pri čemu je društveno odgovorno bankarstvo više deklarativnog značaja dok etičko bankarstvo predstavlja stvarno prakticiranje društvene odgovornosti u bankarskim uslugama. Promicanje korporativne društvene odgovornosti je često jedan od načina izgradnje reputacijskog kapitala i legitimiteta banke u javnosti u okolnostima njihove ekstra profitabilnosti dok etičko bankarstvo znači konkretnu društvenu angažiranost s ekološkim i socijalnim outputima financiranih projekata u fokusu interesa, umjesto maksimiziranja profita.

3. POVIJEST RAZVOJA ETIČKOG BANKARSTVA I UZROCI POJAVNOSTI

3.1. Nastanak i uzrok pojave alternativnog koncepta bankarstva (etičkog bankarstva)

Pokret etičkih banaka pokrenut je unutar država Europske unije sredinom 70-ih godina prošlog stoljeća i to dobrim dijelom u zemljama anglosaksonske tradicije. Etičke banke izniknule su u sklopu nevladinih udruga i zadruga te sindikalnih pokreta koji propovijedaju drugačiji pristup ekonomiji i bankarstvu u kojem maksimalizacija profita nije jedini cilj, u kojem banka služi unaprjeđenju gospodarstva, a ne stvaranju fiktivnog novca⁶. Danas kada proživljavamo razdoblje rasta različitih financijskih špekulacija pomisao na banku koja se u poslovanju rukovodi etičkim načelima izgleda kao nešto što nema veze sa stvarnošću. Etičko bankarstvo nije tolika novina u pojedinim anglosaksonskim zemljama poput Kanade i Ujedinjenog Kraljevstva, budući da su prema podacima međunarodnih etičkih asocijacija, etičke banke u tim zemljama osnovane već 1940-ih, s ponekim izuzecima za vrijeme Velike depresije. Ipak etičko bankarstvo je relativna novina u SAD-u gdje se takve banke u značajnijoj mjeri javljaju tek posljednjih 15-ak godina, a posebno nakon sloma financijskih tržišta 2007/2008 god. dok je najveći broj do danas opstalih etičkih banaka u gospodarstvima diljem, uglavnom razvijenog svijeta nastao 1980-ih. Banke se danas vrlo često percipiraju kao financijske institucije s malo etičnosti u poslovanju. Do velike svjetske gospodarske krize 30-ih godina 20. stoljeća bankarstvo je imalo socijalnu konotaciju. Banke su nastale kao institucije koje su okupljale poljoprivrednike, obrtnike, građane i sl. kako bi ujedinili svoje resurse i zajednički ostvarili nešto što individualno nisu mogli. Počelo je kao založno bankarstvo, preko štednih banaka, bankarskih kooperativa ili uzajamnih banaka lokalnih i regionalnih dok je malotrgovačko bankarstvo bilo usmjereno na široke slojeve stanovništva što je uključivalo i siromašne.

Pod utjecajem krize 30-ih godina prošlog stoljeća banke napuštaju etičke odlike i načela te se okreću glavnom i temeljnom cilju poslovanja a to je maksimalizacija profita. Banke su prekinule povezanost s društvenom zajednicom te se nisu uplićale u etičke, socijalne i ekološke postupke svojih klijenata niti u posljedice koje su izazvane aktivnostima svojih klijenata koje su financirale.

Pod utjecajem aktualne financijske krize, promjena socijalnih uvjeta i jačanja svijesti o učincima koje banke mogu imati na društvo u cjelini preko svojih kreditnih politika

⁶ Velan, E., (2011.): Kako funkcionira Etička banka u Italiji, članak u časopisu Glas Istre, dostupno na: <http://www.glasistre.hr/vijesti/arhiva/344376>

izložilo je banke pritisku javnosti, nevladinih organizacija, socijalnih grupa i regulatornih tijela te ih je potaklo da nadgrade i prošire tradicionalne modele bankarstva⁷.

Prijevare, hazardersko ponašanje i skandali unutar bankarske industrije podigli su razinu svijesti i doprinijeli oblikovanju potražnje za bankama koje imaju više savjesti i samokontrole u svojim financijskim apetitima. Stoga se pojave razornih financijskih i gospodarskih kriza mogu smatrati pokretačkom snagom revitalizacije i reafirmacije ideje i prakse društveno osjetljivog bankarstva⁸.

3.2. Udruženje etičkih i alternativnih banaka u Europi

Prvo, europsko udruženje broji 22 člana, od kojih se njih 14 može smatrati etičkim bankama, iako mnoge od njih posluju u obliku kooperativa, štednih banaka i drugih heterogenih formi štednih institucija. Ostali članovi posluju u formi fondacija, investicijskih fondova i kompanija, a nerijetko su osnivani ili vlasnički poduprti od strane većih bankarskih grupacija koje uvažavaju tradicionalne bankarske koncepcije, iako takve grupacije ne bi smjele posjedovati kontrolni paket dionica. Malteška APS Bank, njemačka Bank Fur Sozialwirtschaft te francuski Credit Cooperatif imaju stoljetnu tradiciju u etičkom ili nekom aspektu etičkog bankarstva, dok je većina drugih etičkih banaka u ovom ali i drugim udruženjima osnivana početkom 1980-ih te u drugoj polovici 1990-ih. Izuzeci postoje u kanadskom bankarstvu gdje su etičke banke i druge štedne institucije mahom nastajale 1940-ih te u SAD-u gdje se etičko bankarstvo razvija od 2000. godine na ovamo.

⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Ethical_banking

⁸ Kundid, A. (2014.): *Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, str.244

Tablica 2. Članovi Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka (FEBEA)

Tablica 3. Članovi Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka i financijera

Naziv člana Europskog udruženja etičkih i alternativnih banaka i financijera	Država u kojoj je entitet osnovan
APS Bank	Malta
Banca Popolare Etica	Italija
Bank Für Sozialwirtschaft	Njemačka
BBK Solidarioa	Španjolska
Caixa Pollenca	Španjolska
Cassa Centrale De Cassa Rurale	Italija
CREDAL	Belgija
Crédit Coopératif	Francuska
CS du Nord-Pas-de-Calais	Francuska
CULTURA BANK	Norveška
Ekobanken	Švedska
Etimos	Italija
Femu Qui	Francuska
Fiare	Španjolska
Hefboom	Belgija
Integra	Slovačka
LA NEF	Francuska
Merkur Cooperative Bank	Danska
Oekogeno	Njemačka
SIDI	Francuska
SIFA	Francuska
TISE SA	Poljska

Izvor: Kundid, A., Etičko bankarstvo – novi koncept bankarstva, Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost. Split: Ekonomski fakultet, 2014. ,dostupno na [www. febea. org](http://www.febea.org)

3.3. Primjer etičke banke u Italiji

Prva etička banka u Italiji je utemeljena 1999.godine i danas uz središnjicu u Padovi raspolaže mrežom od 13 poslovnica koje pokrivaju cijeli nacionalni prostor. Ova talijanska etika banka pod nazivom Banca Popolare Etica nudi zanimljivu kreditnu liniju iz koje je razvidna uloga te atipične banke. Ona se bavi tzv. mikrokreditima (mali iznosi do 30 000 eura uz povoljne kamatne stope), čime financira mrežu solidarne trgovine – nevjerojatan sklop zadruga i prodajnih punktova diljem svijeta kojima je cilj neposredni dodir proizvođača, seljaka i zanatlija s potrošačima, bez posredovanja velikih multinacionalnih kompanija⁹.

Solidarna trgovina unutar EU-a dostigla je promet od oko 800 milijuna eura i čini je mreža od oko 80.000 prodajnih punktova organiziranih u udrugama ili zadrugama. Trgovine nude poljoprivredne i zanatske proizvode iz više od pedeset zemalja siromašnijeg dijela svijeta, a u Italiji su koncentrirane na sjeveru poluotoka: tu se nalaze banane čiji su se proizvođači istrgnuli iz konteksta kontrole moćnih multinacionalnih korporacija, zatim se još može naći rižu, papar, kakao, čokoladu sitnih proizvođača iz Afrike, Latinske Amerike i s Dalekog istoka. To je tek dio aktivnosti etičke banke koja posluje kao svaka druga bankarska institucija, nudi jednake usluge svojim korisnicima i štedišama, ali je poslovanje javno i dostupno svim članovima.

Također u programu ulaganja etičke banke se nalazi niz projekata koji su vezani uz proizvodnju zdrave energije, poput promicanja sustava iskorištavanja sunčeve energije. Tu je i kreditna pomoć udrugama civilnog društva koje su svojevremeno od države preuzele imovinu (zgrade, poljoprivredna zemljišta, poslovne prostorije) konfisciranu mafiji i dodijeljenu građanima. Ulaganja u poljoprivredi usmjerena su pretežito na kreditiranje zadruga i malih individualnih proizvođača koji promiču biološki čistu poljoprivredu.

Djelokrug aktivnosti je proširen, a banka nudi i sve uobičajene vrste kredita te financijska ulaganja i štednje. Danas etička banka, čije je sjedište u Padovi, a ima niz poslovnica diljem Italije, raspolaže društvenim kapitalom od 34 milijuna eura, a pohranjena štednja iznosi 697 milijuna eura.

⁹ Velan, E., (2011.): Kako funkcionira Etička banka u Italiji, članak u časopisu Glas Istre, dostupno na: <http://www.glasistre.hr/vijesti/arhiva/344376>

4. ETIČKO BANKARSTVO U HRVATSKOJ

4.1. Društveno odgovorno poslovanje banaka u Hrvatskoj

Aktualna financijska i ekonomska kriza je potaknula rasprave o društveno odgovornom bankarstvu. Usporedno s razvojem društvene svijesti i ekonomskim razvojem dolazi do jačanja zanimanja i aktivnosti na području društveno odgovornog bankarstva. Posljednjih 20-ak godina dolazi do reafirmacije koncepta društvene odgovornosti kao nezaobilazne odrednice održivog gospodarskog i civilizacijskog razvoja. Pritom se s obzirom na veliki gospodarski značaj banaka aktualizira problematika utvrđivanja stupnja njihove angažiranosti u pitanja šireg društvenog značaja.

Društveno odgovorno poslovanje predstavlja opredjeljenje poslovnih jedinica da doprinose održivom ekonomskom razvoju, surađuju sa zaposlenicima, njihovim obiteljima, lokalnom zajednicom i društvom u cjelini kako bi se unaprijedila kvaliteta njihovog života. Ukratko, DOP znači da ljudi, zajednica i okoliš nisu podređeni u odnosu na ekonomske ciljeve korporacija.¹⁰

Društveno odgovorno bankarstvo se ogleda u internim aspektima bankovnog poslovanja te u proizvodima ili financijskim uslugama kao eksternog aspekta bankovnog djelovanja. Oblici ponašanja banaka prema njihovim internim i eksternim dionicima, koji se mogu okarakterizirati kao društveno odgovorni ili društveno angažirani prikazani su u tablici 3.

¹⁰ Kundid A. (2012) Društveno odgovorno poslovanje banaka u RH, str. 499

Tablica 3. Interni i eksterni aspekti društvene odgovornosti banaka

Aktivnosti DOP-a banaka
Interne (politike korištenja resursa)
Osiguranje jednakih prilika i mogućnosti na radnom mjestu
Odabir ekološki i etički osvještenih dobavljača
Educiranje zaposlenika o ekološkim i etičnim aspektima poslovanja
Ekološki vođeno korištenje ispisivača
Štednja energije i vode
Reduciranje emisija klimatizacijskih uređaja
Razvoj politika recikliranja
Smanjenje upotrebe fosilnih goriva i povećanje potrošnje energije iz obnovljivih izvora
Osiguranje ekoloških financijskih proizvoda i usluga
Eksterne (politike i financiranja)
Podržavanje ljudskih prava ili odbijanja pružanja financijskih usluga režimima i organizacijama koja krše ljudska prava i slobode
Odbijanje pružanja financijskih usluga u svrhu pranja novca, terorizma, trgovanja drogom i oružjem, proizvodnje duhanskih proizvoda, pornografske industrije, testiranja na životinjama, proizvodnje i trgovine krznom, organiziranja borbi među životinjama, neodržive eksploatacije šumskog fonda, neprimjerenog uzgoja životinja na farmama, genetskog manipuliranja, proizvodnje nuklearne energije
Poticanje „zelenog“ i ekološki osviještenog ponašanja komitenata te razvijanje etičkih standarda uvažujući njihova stajališta

Izvor: Kundid, A.(2014) Financije nakon krize: Forenzika, etika i održivost, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split, str.250

Odnosi prema ljudima i okolišu predstavljaju glavna uporišta rasprave o korporacijskoj društvenoj odgovornosti. Primjerice uvođenje tzv. „zelenih bankarskih proizvoda“ poput plasmana za energetske učinkovitost i tehnologiju za zaštitu okoliša ili izbjegavanje financiranja zagađivača potvrđuju šire reperkusije banke. Iako ne pripadaju sektoru industrije mogu imati utjecaj na okoliš. Dakle banke mogu prakticirati društvenu odgovornost posredno preko svojih komitenata na način da im uvjetuju pružanje bankarskih usluga odgovarajućim stupnjem njihovog društveno odgovornog ponašanja.

Promicanje ljudskih prava kroz odbijanje financiranja organizacija i režima koje sustavno krše ljudska prava i slobode, odbijanje financiranja određenih djelatnosti za koje se smatra da nisu moralne bez obzira tiču li se prirode ili društva samo potvrđuje moć koju banke mogu imati.

Aktivnosti društveno odgovornog djelovanja banaka mogu se svrstati u jedno od sljedećih područja:¹¹

1. kreditno i projektno financiranje
2. poslovno ponašanje
3. radni odnosi
4. uključenost u zajednicu
5. odgovornost
6. svijest o okolišu
7. financijska uključenost
8. društveno odgovorno investiranje
9. partnerstvo i umreženost
10. gospodarski aspekti društveno odgovornog poslovanja

U Hrvatskoj postoje različita udruženja koja se bave promicanjem DOP-a od kojih su poznatija:

- Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj (utemeljen 1997.god)

¹¹ Kundid A. (2012) Društveno odgovorno poslovanje banaka u RH, str 504

- Zajednica za društveno odgovorno poslovanje (utemeljena 2005.god, djeluje u okviru Hrvatske gospodarske komore)
- UN Global Compact Local Network Republika Hrvatska (utemeljena 2007.god)
- Nacionalna mreža za društveno odgovorno poslovanje (utemeljena 2010.god)

4.2. Načela društveno odgovornog poslovanja

Svaka etička banka bi se trebala pri svom poslovanju pridržavati određenih načela:¹²

- 1.Načelo: Tvrtke bi trebale podupirati i poštivati zaštitu međunarodnih ljudskih prava unutar svog područja utjecaja;
- 2.Načelo: Pobrinuti se da ne sudjeluju u kršenjima ljudskih prava;
- 3.Načelo: Tvrtke bi trebale podržavati slobodu udruživanja i stvarno priznavanje prava na kolektivno pregovaranje;
- 4.Načelo: Dokinuti sve oblike prisilnog rada;
- 5.Načelo: Stvarno ukidanje dječjeg rada;
- 6.Načelo: Ukidanje diskriminacije u vezi sa zapošljavanjem radnika i slobodnim izborom zanimanja;
- 7.Načelo: Tvrtke koje će financirati etička banka bi trebale podupirati predostrožan pristup izazovima na području okoliša;
- 8.Načelo: Pokrenuti inicijative radi promicanja veće odgovornosti prema okolišu;
- 9.Načelo: Poticati razvoj i širenje tehnologija neškodljivih za okoliš;
- 10.Tvrtke bi trebale raditi na suzbijanju korupcije u svim njenim oblicima, uključujući iznudu i podmićivanje.

4.3. Pojava etičkog bankarstva u Hrvatskoj i osnivanje prve hrvatske etičke banke

Hrvatsku je u posljednjem desetljeću zahvatila velika ekonomska kriza čije je ishodište globalna financijska kriza koja je pogodila globalni financijski sektor. Najava o osnivanju prve hrvatske etičke banke izazvala je veliko zanimanje javnosti što poručuje da tradicionalne tj. komercijalne banke posljednjih nekoliko godina u Hrvatskoj nisu na

¹² Internet, <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>

dobrom glasu. U takvim okolnostima etička banka predstavlja osvježenje u odnosu na postojeće komercijalne banke, pa se može reći da je ovaj koncept bankarstva odgovor na financijsku i gospodarsku krizu u Hrvatskoj i način borbe protiv te aktualne krize.

Etička banka predstavlja novu alternativnu bankarsku koncepciju u hrvatskom bankarskom sektoru iako takve slične banke već dugi niz godina uspješno posluju na europskom tržištu. Glavna razlika između ove etičke banke i komercijalnih banaka bila bi u tome što etička banka uz financijsku korist investicije uzima u obzir i njezinu društvenu korist. Ove banke karakterizira velika transparentnost, demokratski način odlučivanja i upravljanja poslovanjem, socijalna i ekološka osjetljivost te prihvaćanje financiranja onih projekata koji doprinose društvenom razvoju i dobrobiti zajednice. Najčešće je riječ o ulaganju u projekte neprofitnog sektora, npr. u neprofitne i humanitarne organizacije koje rade u društvenom interesu, dok druge komercijalne banke ne žele financirati takve projekte iz razloga što nisu dovoljno komercijalni odnosno profitabilni.

Pri određivanju hoće li se odobriti neki kreditni zahtjev projekti se ocjenjuju na temelju financijske održivosti, ekološke održivosti (kakav će utjecaj taj projekt imati na okoliš) i treći kriterij predstavlja društveni učinak odnosno je li taj projekt društveno prihvatljiv u toj zajednici. Kako bi se odobrio kreditni zahtjev projekt mora zadovoljavati sva tri kriterija.

U Hrvatskoj je 2014.god osnovana Zadruga za etično financiranje (ZEF). Osnovana je s prvenstvenim ciljem osnivanja prve etičke banke u Hrvatskoj. Svojim članovima služi kao platforma za umrežavanje, suradnju, savjetovanje i edukaciju. ZEF je članica FEBEA (European Feder of Ethical and Alternative Banks and Financiers) koja okuplja 26 europskih etičkih banaka i upravlja imovinom od 40 milijardi eura. Za osnivanje prve domaće etičke banke pod nazivom Ebanka d.d. potrebno je dobiti bankarsku licencu od strane Hrvatske narodne banke. Banka će početi s radom nakon dobivanja licencije HNB-a. Kako bi banka počela poslovati potrebno je prikupiti 150 milijuna kuna početnog kapitala. Taj iznos će se prikupiti od osnivača zadruge koje čine pojedinci (fizičke osobe), poduzeća (pravne osobe), udruge civilnog društva, sindikati, jedinice lokalne samouprave i druge zadruge. Na raspolaganje su stavljena i sredstva Federacije europskih etičkih i alternativnih banaka (FEBEA) koja želi pomoći osnivanje banke tako da se očekuje da će se prikupiti potreban iznos temeljnog kapitala. Svi zadrugari trebaju uplatiti članski ulog koji minimalno iznosi 2500 HRK.

E-banka će biti demokratski upravljana na principu „jedan čovjek-jedan glas“ neovisno o uloženom kapitalu. Zadruga će biti osnivač i jedini dioničar banke kao dioničkog društva, a

svi članovi zadruge postat će suvlasnici banke. Odnosno etička banka će biti u vlasništvu svojih klijenata, a jedino članovi zadruge mogu biti klijenti banke. Ova banka će uzimati u obzir tri osnovna kriterija pri dodjeli kredita a to su: ekonomska održivost, ekološka prihvatljivost i društvena korist koju taj projekt daje. Osnovna razlika između ove etičke banke i drugih komercijalnih banaka je orijentiranost etičke banke na dobrobit zajednice, a ne profit.

E-banka će financirati projekte realne ekonomije vezane uz ekološku (poljoprivredu), zelenu energiju, društvena poduzeća i socijalne inovacije, ekološki turizam, proizvodnju i preradu, IT sektor, projekte civilnog društva i lokalnih samouprava.¹³ Ova će banka također biti usmjerena prema mikrokreditiranju što uključuje start-upove, male poduzetnike, mala obiteljska gospodarstva, obrte, OPG-ove i socijalne poduzetnike. E-banka će poticati ekologiju i održivi razvoj. Ukratko etička banka će financirati ekonomski održive, društveno odgovorne te ekološke projekte. Prioritete investicija na strateškoj će razini određivati Skupština, a na operativnoj razini provodit će ih uprava banke na temelju procjene rizika koja uključuje osim ekonomskog i ekološki i socijalni/društveni aspekt.

Etička banka je prihvatljiva za određenu klasu ulagača jer transparentno postupa s novcem, svi odobreni krediti i investicije bit će objavljeni i ulagači mogu biti uključeni u proces kontrole i odlučivanja unutar banke.

Ističe se kako je ova etička banka u funkciji vraćanja kvalitete života i stvaranja nove vrijednosti za zajednicu. Za razliku od komercijalnih banaka ova prva hrvatska etička banka neće davati kredite s valutnom klauzulom a kamate na kredite će biti minimalne te će se kretati od 0% do 4%. Stoga će kapital koji će nuditi e-banka biti neusporedivo jeftiniji od onoga koji se može nabaviti kod komercijalnih banaka. Tim će se kapitalom poticati razvoj lokalne ekonomije i vrijednost domaće valute. Krediti će se moći dobiti uz minimalnu kamatu bez potrebnih instrumenata osigurana poput polica osiguranja, depozita, mjenica i sl. E-banka neće financirati potrošnju odnosno neće nuditi nenamjenske kredite.

Zadruga za etično financiranje ima za cilj potaknuti razvoj hrvatskog gospodarstva, posebice malog i srednjeg poduzetništva, a ne stvaranje profita. Etička banka će čak 90% kapitala i dobiti reinvestirati u nove projekte dok će vlasnici točnije zadrugari odlučiti što će s preostalih 10%.

¹³ <http://mladi-eu.hr/prva-hrvatska-eticna-banku/>

Ova banka što nižim kamatnim stopama želi projekte koje financira učiniti konkurentnima no ne smatra se konkurencijom komercijalnim bankama jer je njezin fokus drugo tržište a to su one skupine koje inače nemaju pristup financiranju (npr. organizacije civilnog društva, nevladine udruge, obiteljska poljoprivredna gospodarstva itd.) Kao takva ova etička banka će biti ekološka, egalitarna, informatički napredna banka koja ulaže u „zelene projekte“ i racionalno raspolaže s resursima.

Etička banka u Hrvatskoj neće imati klasične poslovnice, nego će se najveći dio poslovanja moći odvijati internetskim bankarstvom. Surađivat će s mrežom partnera (razvojne agencije, jedinice lokalne samouprave, poduzeća, zadruge i sl.) koji će moći obavljati ulogu predstavnika banke na terenu. Sve to pridonosi značajnom smanjenju troškova poslovanja.

4.4. Prednosti prve hrvatske etičke banke (e-banke)

Etička banka (E-banka) u osnivanju je razvojna banka u vlasništvu svojih svojih članova čiji je primarni cilj ulaganje u razvoj zajednice kroz projekte koji su financijski, društveno i okolišno održivi.

Prednosti e-banke:¹⁴

- **Ljudi su važniji od profita** – ulaže isključivo u one projekte koji osim financijske održivosti imaju i pozitivan učinak na društvo i okoliš
- **Kreditni bez valutne klauzule** – potiče lokalnu ekonomiju a samim time se podiže vrijednost domaće valute, svi krediti bit će odobreni u valuti u kojoj su i prihodi i primanja, a kamatne stope će se kretati do maksimalno 4%
- **Transparentna** – članovi imaju pravo znati u što banka ulaže njihov novac. Kako bi održala povjerenje svojih članova, sve bitne odluke vezane uz banku bit će javno dostupne
- **Bez naknada** – etička banka će nuditi sve standardne bankovne usluge no nema troškova korištenja usluga kao što su naknade za otvaranje i korištenje bankovnih računa, transakcije u domaćem platnom prometu, korištenje internetskog i mobilnog bankarstva ili korištenje bankovnih kartica

¹⁴ Internet: <http://www.ebanka.eu/>

- **Međunarodna podrška** – etička banka je članica Federacije europskih etičkih i alternativnih banaka (FEBEA) koja upravlja s 40 milijardi eura imovine i čije članice aktivno podupiru razvoj etičke banke u Hrvatskoj. Uz suradnju s članicama FEBEA e- banka će od samog početka moći pratiti i najzahtjevnije projekte svojih članova
- **Demokratsko upravljanje** – etička banka nema prikrivenih investitora i vlasnika, ona je u stopostotnom vlasništvu ZEF-a. Bez obzira na to kad je pristupio banci i bez obzira na visinu uloga svaki član ima jednako pravo glasa – jedan član- jedan glas.

4.5. Ulaganja e -banke

Svi projekti koji prilikom evaluacije budu pozitivno ocijenjeni po kriterijima financijske održivosti, ekologije i društvenog učinka mogu aplicirati za sredstva, a banka će članovima pomoći i u pripremi dokumentacije projekata koji mogu aplicirati za sredstva iz EU fondova. Osnovu ulagačke politike banke predstavljaju projekti vezani uz:¹⁵

- poljoprivredu ,osobito ekološku,
- obnovljive izvore energije,
- male i srednje tvrtke orijentirane na proizvodnju, preradu i profesionalne usluge,
- informatizaciju i nove tehnologije,
- društveno poduzetništvo,
- poduzetnike početnike.

¹⁵ Internet: <http://www.ebanka.eu/>

5. OGRANIČENJA RAZVOJA ETIČKOG BANKARSTVA

Iako je etičko bankarstvo u velikom porastu posebice posljednjih godina kada se promatra kao jedan od načina borbe protiv aktualne ekonomske krize postoje značajna ograničenja u njegovom razvoju što se posebno odnosi na manje razvijene zemlje. Etičko bankarstvo se može promatrati kao unaprjeđena verzija banko – aktivizma za 21. stoljeće i to uglavnom za razvijena gospodarstva ili društva koja more pitanja zaštite okoliša, ljudskih prava i održivog razvoja. Evidentno je da su takve banke uglavnom osnivane u najrazvijenijim zemljama svijeta ili ponekim razvijajućim zemljama uglavnom kroz institucije mikrofinanciranja. Iz toga proizlazi da je opća razina gospodarskog razvoja, aktivnosti civilnog društva i banko – aktivizma determinirala nastanak etičkih banaka u razvijenim zemljama svijeta. Iako se danas od tradicionalnih banaka traži veća društvena odgovornost, socijalna osjetljivost i uključenost u lokalnu zajednicu te iste tradicionalne banke mobiliziraju najveće volumene nacionalne štednje. Prema tome se može zaključiti da etičke banke mogu nastati samo u onim društvima gdje se odgovornost za upotrebu kapitala ne prebacuje na posrednike, već osvještava na razini pojedinog štediše i investitora. Dakle, klijentela etičkih banaka bi trebala prihvaćati principe održivog razvoja i financija u svom djelovanju, štednji i investiranju.

U manje razvijenim zemljama poput Hrvatske realizacija etičkog bankarstva je upitna te ovisi o nizu čimbenika po čemu se te zemlje razlikuju od visoko razvijenih zemalja. U te čimbenike ubrajamo:

- postojanje ili nepostojanje individualne savjesnosti, ali i kolektivne odgovornosti svakog pojedinca prema društvu
- pravno uređenje
- stupanj obrazovanja stanovništva
- dobna struktura stanovništva

Iz toga se može zaključiti da je razvoj etičkog bankarstva moguć u onim zemljama gdje postoji visoka razina društvene i ekološke osvještenosti te odgovornosti.

Razvijajuća i nezrela kapitalistička gospodarstva „gladna“ investicija poput hrvatskog su često spremna prihvatiti one projekte i investicije koje će doprinijeti gospodarskom rastu(tj. rastu BDP-a), a pritom neuzimajući u obzir negativne učinke koje ti projekti imaju na šire društvo i okoliš.

Stoga se može zaključiti da će etičko bankarstvo u takvim zemljama i dalje biti percipirano kao oksimoron i alternativni koncept pružanja bankarskih usluga sve dok ne dođe do jačanja društvene svijesti i odgovornosti svakog pojedinca.

Još jedan od problema etičkog bankarstva je ograničenost samo na one klijente koji se pridržavaju etičkih načela i principa što dovodi do gubitka potencijalnih klijenata koji su skloni ulaganjima u neetičke aktivnosti a to dovodi do smanjenja konkurentnosti i sužavanja tržišta.

6. PERSPEKTIVE RAZVOJA ETIČKOG BANKARSTVA

Etičko bankarstvo kao nova koncepcija bankarstva se sve više u posljednje vrijeme promiče kao jedan od načina oporavka od aktualne krize te kao sredstvo prevencije budućih financijskih i sa njima povezanih gospodarskih kriza.

Etičke banke karakterizira bliskiji odnos i dobro poznavanje klijenata što značajno smanjuje rizike i pridonosi većoj stabilnosti tih banaka u odnosu na komercijalne banke.

Tablica 4. Ukupni volumen izabranih stavki bilance te računa dobiti i gubitka (u milijunima USD) etičkih banaka i broj zaposlenih, 2008. - 2012.

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Aktiva	45.155	50.640	55.116	61.691	69.058
Kredit	34.179	39.058	43.748	48.819	54.314
Depoziti	31.977	38.243	42.254	46.819	55.121
Vlastiti kapital	3.249	4.016	4.438	4.936	5.609
Prihodi	1.843	1.914	2.209	2.5036	2.593
Neto dobit	228	244	352	440	345
Zaposlenici	19.406	22.233	25.975	27.111	30.815

Izvor: Kundid, A.,Etičko bankarstvo – novi koncept bankarstva, Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost. Split: Ekonomski fakultet, 2014.

Na temelju tablice 4. koja prikazuje financijske pokazatelje poslovanja 25 etičkih banaka članica Svjetskog udruženja za bankarstvo utemeljeno na vrijednostima u razdoblju od 2008. do 2012. godine zamjetno je da je etičko bankarstvo u uzlaznoj putanji od nastupanja globalne financijske krize do danas. Tako, izuzev neto dobiti koja je tek u 2012. godini po prvi put zabilježila pad u promatranom razdoblju na 345 milijuna USD, volumen preostalih promatranih stavki kontinuirano raste. Ukupna aktiva ovih 25 etičkih banaka u petogodišnjem razdoblju narasla je za gotovo 25 milijardi USD te u 2012. godini iznosi nešto manje od 70 milijardi USD.

U 2012. godini, 25 etičkih banaka ima 5,6 milijardi USD vlastitog kapitala. U petogodišnjem razdoblju ovih 25 etičkih banaka su u prosjeku ukupno ostvarile oko 2,2 milijarde USD prihoda i 322 milijuna USD neto dobiti godišnje te su upošljavale u prosjeku nešto više od 25 000 zaposlenika godišnje.

Tablica 5. Prosječni pokazatelji poslovanja za etičke banke

Tablica 7. Prosječni pokazatelji poslovanja za etičke banke po godinama i ukupno (apsolutni iznosi su u milijunima USD), 2008-2012

Pokazatelj	2008	2009	2010	2011	2012	Prosjek
Aktiva	1.881	2.026	2.205	2.468	2.762	2.268
Kredit	1.424	1.562	1.750	1.932	2.173	1.768
Depoziti	1.390	1.593	1.761	1.873	2.205	1.764
Vlastiti kapital	135	161	178	197	224	179
Vlastiti kapital / Aktiva	10,03%	9,56%	8,95%	9,34%	9,46%	9,47%
Osnovni kapital / Rizikom ponderirana aktiva	13,67%	13,25%	12,27%	12,93%	13,64%	13,15%
Prihodi	77	77	88	100	104	89
Neto dobit	10	10	14	18	14	13
Kredit / Aktiva	73,47%	70,34%	72,20%	71,35%	71,42%	71,76%
Depoziti / Aktiva	75,26%	78,34%	79,45%	75,90%	77,36%	77,26%
Rast kredita	65,54%	20,19%	33,64%	19,06%	12,22%	30,13%
Rast depozita	43,74%	32,50%	31,08%	20,17%	34,90%	32,50%
Trošak / Prihod	84,18%	85,22%	75,16%	71,39%	73,42%	77,88%
ROA	0,48%	0,51%	0,82%	0,96%	0,85%	0,73%
ROE	9,68%	8,39%	10,02%	11,34%	9,44%	9,77%
Zaposlenici	844	889	1.039	1.084	1.233	1.018

Izvor: Kundid, A.(2014) *Financije nakon krize: Forenzika,etika i održivost*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu, Split,str. 258

Tablica 5. prikazuje prosječne pokazatelje poslovanja za sve etičke banke po godinama.

Pokazatelj troškovne učinkovitosti (trošak/ prihod) tijekom promatranog razdoblja se smanjivao, što ide u prilog pretpostavci o razboritom, transparentnom, odgovornom vodstvu ovih banaka te racionalnom upravljanju resursima. Dok krediti usporavaju svoj rast (npr. u

2012.god tek 12,22%) u odnosu na kriznu 2008. godinu kada je ostvarena rekordna stopa kreditnog rasta etičkih banaka u iznosu od preko 65%, depoziti u svakoj promatranoj godini rastu preko 20% što dokazuje veće povjerenje bankovne klijentele u etičke banke spram tradicionalnih banaka posljednjih godina. Stabilnost etičkih banaka potvrđuje i njihova regulatorna kapitaliziranost, jer prosječan pokazatelj osnovnog kapitala u odnosu na rizikom ponderiranu aktivu iznosi preko 13%.¹⁶

Pogrešna je percepcija da su etičke banke neprofitabilne ili manje profitabilne. Prije izbijanja krize etičke banke imale su povrat na imovinu (ROA 0,57%), dok je povrat na imovinu kod komercijalnih banaka bio samo neznatno viši (0,58). Međutim, danas je profitabilnost etičkih banaka ostala na 0,54% dok je profitabilnost komercijalnih banaka pala na 0,38% što pokazuje da su etičke banke danas profitabilnije od komercijalnih.¹⁷

Može se zaključiti da su europske etičke banke apsolutne pobjednice krize s obzirom da su u prosjeku rasle preko 20% godišnje i da su udvostručile svoje aktive u razdoblju od 2007. do 2010.god. Naime, među bankovnom klijentelom raste uvjerenje da su etičke banke manje špekulativne i egoistične institucije, odgovornije i usmjerene prema zajednici u svom poslovanju u usporedbi s tradicionalnim bankarskim koncepcijama.

Iz svih financijskih pokazatelja i analiza proizlazi da su etičke banke diljem svijeta pokazale otpornost na aktualnu krizu što pokazuje sve veći značaj i važnost tih banaka. Očigledno je da je koncept etičkog bankarstva u uzlaznoj razvojnoj putanji s prilično jasnim izgledima ne samo za opstanak već i značajniju gospodarsku i društvenu afirmaciju.

¹⁶ Kundid, A. (2014.): *Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost*, str.258

¹⁷ <http://mladi-eu.hr/prva-hrvatska-eticka-banku>

7. ZAKLJUČAK

Posljednjih 20-ak godina se počinje značajno raspravljati o etičkom i društveno odgovornom bankarstvu kao novim oblicima pružanja bankarskih usluga koji osim profitnih nastoje ostvariti i određene ciljeve u području zaštite okoliša i šire društvene ciljeve. Etičko bankarstvo u Hrvatskoj predstavlja potpuno novi koncept koji se često percipira kao oksimoron pogotovo posljednjih godina kada dominira negativan stav građana prema bankarskom sektoru. Ovakav tip banaka u visoko razvijenim zapadnim zemljama posluje već dugi niz godina dok se u Hrvatskoj tek posljednjih nekoliko godina kao rezultat aktualne gospodarske krize počinje aktivno raspravljati o razvoju i pokretanju ove alternativne bankarske koncepcije.

Prva hrvatska etička banka je još uvijek u osnivanju a početak njezina rada se očekuje u skoroj budućnosti. Osnovna razlika između etičkih i komercijalnih banaka je prije svega orijentiranost etičke banke na dobrobit zajednice, a ne profit. Dakle, može se reći da etičko bankarstvo postavlja banke kao upravljače resursima zajednice s ciljem ostvarivanja što veće dodatne vrijednosti za zajednicu. Osnovna načela kojima se to postiže su prije svega transparentnost, demokratsko upravljanje, dobro poznavanje klijenata – individualizirane bankarske usluge, ulaganje u projekte realne ekonomije (nema ulaganja u „financijske proizvode“) i solidarnost.

Kod etičkih banaka doprinos održivom razvoju je razlog njihova postojanja a ne stvar prolaznog pomodarstva. Etička banka je u vlasništvu svojih klijenata te nudi kredite uz vrlo povoljne kamatne stope najčešće od 2 -3%. Ono po čemu se još ističu etičke banke je stavljanje naglasaka na razvoj realne ekonomije. Ove banke ulažu svoj kapital isključivo u realni sektor. Ta ulaganja se odnose na ekološku (održivu poljoprivredu), zelenu energiju, društvena poduzeća i socijalne inovacije, proizvodne i prerađivačke djelatnosti, ekološki turizam, IT sektor, nove tehnologije, projekte civilnog društva, socijalno poduzetništvo a poseban naglasak se stavlja na ulaganja u lokalnu zajednicu, obrtnike, poduzetnike početnike te mala i srednja poduzeća.

Kako bi etička banka financirala neki projekt moraju biti ispunjena tri kriterija – ekonomska održivost, ekološka prihvatljivost (učinci na okoliš) i društvena korist koju projekt daje. Za razliku od komercijalnih banaka kojima je profitabilnost najvažnija etičkoj banci profit nije prioritet. Može se zaključiti da banka u svom financijskom djelovanju treba polaziti od shvaćanja reperkusija koje primanje i davanje kapitala ima na društvo u cjelini. Ne štetiti

prirodi i društvu već ga štititi te provoditi etičko racioniranje u prikupljanju i alokaciji kapitala je temeljno obilježje alternativnog koncepta bankarstva. Netočna je pretpostavka da etičke banke nisu profitabilne jer su upravo one ostvarile veliki rast za vrijeme krize te se pokazale otpornim na krizu i mnogo stabilnijim od komercijalnih banaka koje su u tom razdoblju bilježile gubitke i loše poslovne rezultate. Iz toga proizlazi značaj i važnost ovih banaka za cjelokupno gospodarstvo.

Time se može potvrditi pretpostavka da etičke banke predstavljaju jedan od načina oporavka od krize i sredstvo prevencije budućih financijskih i gospodarskih kriza. Evidentno je da su takve banke osnivane u najrazvijenijim zemljama svijeta. Iz toga proizlazi da opća razina gospodarskog razvoja, aktivnosti civilnog društva te kolektivna odgovornost i osvještenost svakog pojedinca prema društvu i okolišu čine faktore koji utječu na razvoj etičkog bankarstva u nekoj zemlji. Dakle, u Hrvatskoj i sličnim manje razvijenim zemljama još uvijek postoje problemi i brojna otvorena razvojna pitanja o kojima ovisi daljnji razvoj etičkog bankarstva. U Hrvatskoj postoje mogućnosti za održivost i rašireniju praktičnu primjenu ovog još uvijek alternativnog koncepta pružanja bankarskih usluga ali se postavlja pitanje individualne savjesnosti i odgovornosti svakog pojedinca. Potrebno je osvijestiti odgovornost za upotrebu kapitala na razini pojedinog štediše i investitora. Primjerice je li neki štediša svoju životnu uštedevinu spreman povjeriti banci koja se vodi etičkim načelima i principima održivog razvoja ili radije onoj u kojoj će dobiti višu kamatu.

Ipak mogu se navesti manjkavosti zbog čega su etičke banke trivijalne u gospodarstvu. Komercijalne banke još uvijek imaju dominantan udio u ukupnom financiranju i nezamislivo je funkcioniranje nacionalnih ekonomija bez klasičnih banaka. One svojim sveobuhvatnim financiranjem različitih sektora gospodarstva imaju multiplikativan učinak na zaposlenost što nije slučaj kod etičkih banaka koje su ograničene na financiranje uskog segmenta u gospodarstvu. Komercijalne banke posluju u svom „prirodnom okruženju“ tj. u tržišnom društvu kojem je na prvom mjestu profit. Zbog toga su komercijalne banke i dalje lideri te imaju najveći tržišni udio dok etičke banke zasad ostaju tržišni nišeri. Razvitkom ljudskog društva i podizanjem razine društvene svijesti te stavljanjem čovjeka na prvo mjesto etičke banke sa određenim modifikacijama imaju šansu za uspjeh.

LITERATURA:

1. Gregurek, M., Vidaković N., (2013.): Bankarsko poslovanje
2. <http://www.ebanka.eu/>
3. https://en.wikipedia.org/wiki/Ethical_banking
4. <http://www.febea.org/>
5. <http://www.fidelisinstitute.org/article.php?se=13&ca=22>
6. <http://www.finweb.com/banking-credit/what-is-ethical-banking.html#axzz4Erhz3RaU>
7. <http://www.gabv.org/>
8. <http://www.inaise.org/>
9. . <http://mladi-eu.hr/prva-hrvatska-eticka-banku/>
10. <http://www.social-banking.org/>
11. http://www.social-banking.org/fileadmin/isb/Artikel_und_Studien/de_Clerck_Ethical_Banking.pdf
12. <http://www.unglobalcompact.org/AboutTheGC/TheTenPrinciples/index.html>
13. Kundid A. (2012) Društveno odgovorno poslovanje banaka u Republici Hrvatskoj, str. 497 – 519
14. Kundid, A. (2014.): *Financije nakon krize: forenzika, etika i održivost*, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu
15. Skupina autora (2013.): *Poslovna etika banaka*, stručni članak u časopisu Obnovljeni život 68,1, dostupno na: oz048_09krkac.pdf
16. Velan, E., (2011.): *Kako funkcionira Etička banka u Italiji*, članak u časopisu Glas Istre, dostupno na: <http://www.glasistre.hr/vijesti/arhiva/344376>

SAŽETAK

U završnom radu se obrađuje pojam etičkog bankarstva te je prezentirana uloga i važnost etičkih banaka u nacionalnom gospodarstvu neke zemlje s posebnim naglaskom na pojavu i razvoj etičkog bankarstva u Hrvatskoj. Etičko bankarstvo je nova koncepcija bankarstva koja se uz društveno odgovorno bankarstvo sve češće percipira kao jedan od načina oporavka od aktualne financijske i gospodarske krize koja je počela 2008. godine te kao sredstvo prevencije budućih financijskih i sa njima povezanih gospodarskih kriza. Iako pojam etičkog bankarstva mnogi smatraju oksimoronom ovaj oblik bankarstva je posljednjih godina u velikom porastu a etičke banke su se pokazale stabilnijim i profitabilnijim u odnosu na komercijalne banke. Etičke banke su u funkciji vraćanja kvalitete života i stvaranja nove vrijednosti za zajednicu. Osim profita za razliku od komercijalnih banaka usmjerene su na ekološku i društvenu prihvatljivost projekata. Njihov primarni cilj je održivi gospodarski rast i razvoj. Etičke banke su tijekom krize od 2008. godine do danas doživjele svoj rast što je rezultat rasta povjerenja u etičke banke koje klijenti sve češće doživljavaju kao manje špekulativne i egoistične institucije te odgovornije i usmjerene prema zajednici i razvoju realne ekonomije u svom poslovanju. Karakteristike etičkog bankarstva su: transparentnost, demokratsko upravljanje, dobro poznavanje klijenata, niske kamate, niski troškovi poslovanja, racionalno upravljanje resursima, ulaganje u projekte realne ekonomije, nepostojanje špekulacija i financijskih proizvoda te solidarnost. U Hrvatskoj je u postupku osnivanja prva domaća etička banka pod nazivom Ebanka d.d. Ebanka je u vlasništvu svojih klijenata čiji je primarni cilj ulaganje u razvoj zajednice kroz projekte koji su financijski, društveno i okolišno održivi.

Ključne riječi: alternativni koncept bankarstva, etičko bankarstvo, financijska i gospodarska kriza, održivi razvoj, društveno odgovorno bankarstvo, hrvatska etička banka

SUMMARY

The final paper deals with the concept of ethical banking and presented the role and importance of ethical banks in the national economy of a country with a special emphasis on the emergence and development of ethical banking in Croatia. Ethical banking is a new concept of banking, which is to socially responsible banking is increasingly perceived as one of the means of recovery from the current financial and economic crisis that began in 2008 and as a means of preventing future financial and related economic crises. Although the concept of ethical banking oxymoron many consider this form of banking in recent years at a rapid rate and ethical banks have proven to be more stable and more profitable compared to commercial banks. Ethical banks are in operation restore the quality of life and create new value for the community. In addition to profits, unlike commercial banks are focused on environmental and social acceptability of projects. Their primary objective is sustainable economic growth and development. Ethical banks during the crisis of 2008 until today experienced its growth as a result of growing confidence in the ethical banks that clients are increasingly perceived as less speculative and self-serving institutions and accountable and more focused towards the community and the development of the real economy in its operations. Characteristics of ethical banking are: transparency, democratic governance, good knowledge of clients, low interest, low operating costs, the rational management of resources, to invest in projects in the real economy, the lack of speculation and financial products and solidarity. Croatia is in the process of establishing the first domestic ethical bank called Ebanka dd Ebanka is owned by its customers whose primary objective is investment in community development through projects that are financially, socially and environmentally sustainable.

Keywords: alternative concept of banking, ethical bankastvo, financial and economic crisis, sustainable development, socially responsible banking, Croatia ethical bank